

Sikkert vedlikehold

Vedlikehold skal utføres på en sikker måte og ved bruk av egnet verktøy og verneutstyr som skal være tilgjengelig for vedlikeholdsarbeidere og andre som er til stede på arbeidsplassen.

Vedlikehold av anlegg, utstyr, maskiner og arbeidsplasser er avgjørende for å fjerne farer på arbeidsplassen og skape et sikkert arbeidsmiljø. Vedlikehold kan involvere inspeksjon, testing, service, justering, reparasjon eller utskiftning.

Det er to hovedgrupper av vedlikehold:

- Forebyggende vedlikehold for å holde noe i god driftsmessig stand. Vanligvis er denne formen for vedlikehold planlagt og skjer periodisk i samsvar med produsentens instruksjoner.
- Korrigerende vedlikehold innebærer for eksempel reparasjon eller utskifting av defekte deler. Det omfatter også «å skulle bare» - handlinger, de akutte hendelser som gjøres for å rette på noe i maskinen. Korrigerende vedlikehold er oppgaver som ikke er planlagt og er vanligvis forbundet med større fare og risiko enn forebyggende vedlikehold.

Hvordan forebygge ulykker ved vedlikeholdsarbeid?

I mange tilfeller oppstår ulykker og helseskader på arbeidsplassen fordi

- det ikke er blitt foretatt hensiktsmessige risikovurderinger
- vedlikeholdet er blitt neglisjert
- at du mangler lås og merk for sikkert vedlikeholdsarbeid

[Les mer om hvordan du forebygger ulykker gjennom lås og merk](#)

Farer og risikoer

Godt vedlikehold er helt avgjørende for å kunne håndtere fare og risiko på arbeidsplassen. Men vedlikehold er i seg selv også en høyrisikoaktivitet.

Noen av farene vedlikeholdsarbeidere står overfor:

Fysisk risiko

- Sklifare, snublefare, fallfare, utstyrsrelaterte ulykker
- [Støy](#)
- [Brann og eksplosjon](#)
- Klemfare
- [Vibrasjon](#)
- [Tunge løft](#)
- [Stråling](#)
- Overdreven varme eller kulde
- [Fare som følge av restenergi/farlig energi i stansede maskiner og systemer](#)

Biologisk og kjemisk risiko

- Bakterier
- Mugg og sopp

[Se mer om biologiske arbeidsmiljøfaktorer](#)

- Eksponering for fiber (f.eks. [asbest](#) eller glassfiber)
- Kontakt med farlige stoffer

[Mer informasjon om kjemikalier](#)

Fare for overbelastning av muskler og skjelett

- Anstrengende bevegelser (bæring av tunge materialer, bøyning, kneling, strekkbevegelser, dytting og trekking, arbeid i trange rom) og belastende arbeidsstillinger.

[Les mer om risiko ved tungt eller ensformig arbeid og ved arbeid i uheldige stillinger](#)

Psykososiale farer

- Tidspress og dårlig organisering av arbeidet. Ukurant arbeidstid.

Arbeidsgivers ansvar

Vurder risiko

For å kunne gjennomføre sikkert vedlikehold kreves det en grundig [risikovurdering som identifiserer farer og forholdsregler](#). Dette er arbeidsgivers ansvar.

Bruksanvisning og teknisk informasjon om maskinen og anlegget skal inneholde opplysninger for å kunne vurdere risiko og for å kunne bruke og gjøre vedlikehold på en sikker måte.

Planlegg

Vedlikehold må behandles som en prosess, og ikke som en enkeltoppgave. Arbeidsgiver må sørge for at vedlikeholdsarbeiderne eller deres representanter medvirker i arbeidet med å planlegge vedlikehold. Dette øker ikke bare sikkerheten ved prosessen, men også kvaliteten på arbeidet.

I planleggingen av arbeidet, inngår også hvordan arbeidsområdet skal sikres og hvordan berørte medarbeidere skal informeres.

«[Lås og merk](#)» - lockout/tagout - er en metode for sikkert vedlikehold av maskiner. Metoden sikrer at maskinen er tømt for energi og at den er låst og merket så lenge vedlikeholdet pågår.

Når virksomheten anskaffer nye maskiner eller bygninger, bør det vektlegges lett og sikker tilgang for utføring av vedlikehold.

Bruk bruksanvisning og riktig verktøy

Risikoen i forbindelse med vedlikeholdsarbeid kan minimeres eller til og med fjernes gjennom god tilrettelegging av arbeidsutstyr og riktig bruk av egnet verktøy, ifølge egen arbeidsinstruks eller bruksanvisning fra leverandøren eller produsenten.

På norske arbeidsplasser skal bruksanvisningen alltid finnes på norsk. Arbeidsgiver skal sørge for at alle arbeidstakere som utfører vedlikehold, har tilgjengelig informasjon og mulighet til å sette seg inn i og forstå bruksanvisningen. Dette gjelder også arbeidstakere som ikke har norsk som hovedmål.

Når vedlikeholdsarbeidet kan medføre særlig fare for skade på liv og helse, skal arbeidsgiver sørge for skriftlig arbeidsinstruks for utførelse.

I vedlikeholdsaktiviteter kan det brukes utstyr som ikke brukes til vanlig på arbeidsplassen, blant annet personlig verneutstyr. Derfor må arbeidsgiver sørge for anskaffelsesprosedyrer som sikrer tilgang til egnet verktøy og personlig verneutstyr for sikkert vedlikehold.

Opplæring

Personer som utfører vedlikehold, inspeksjon og testing, må ha den nødvendige kompetansen. Arbeidsgiver må sikre at arbeidstakerne har nødvendig opplæring til å utføre de aktuelle oppgavene på en sikker måte.

Arbeidstakerne skal være kjent med farene og prosedyrene for sikkert arbeid, og de skal vite hva de skal gjøre dersom en situasjon krever kompetanse de ikke har selv. En arbeidstaker som ikke har den påkrevde kompetansen og opplæringen til å utføre den aktuelle oppgaven, skal heller ikke gjøre vedlikeholdet.

Vedlikehold er en prosess som starter før selve oppgaven begynner, og som er ferdig først når arbeidet er kontrollert og dokumentert.

[Mer om krav til opplæring](#)

Grunnleggende regler for vedlikehold

Følg en strukturert tilnærming med seks grunnleggende regler:

1. Kartlegg og vurder risiko
2. Planlegg
3. Sikre arbeidsområdet
4. Bruk riktig metode og utstyr
5. Utfør arbeidet etter planen
6. Gjør sluttkontroll

Vedlikeholdsaktiviteter kan utsette vedlikeholdsarbeiderne for risiko, men mangelfullt vedlikehold kan utsette enda flere mennesker for fare.

Regelverk

Krav for å sikre at utførelse av arbeid og bruk av arbeidsutstyr blir gjennomført på en forsvarlig måte, slik at arbeidstakerne er vernet mot skader på liv eller helse:

[Forskrift om utførelse av arbeid](#)

[Forskrift om utførelse av arbeid kapittel 12 Kontroll og vedlikehold av arbeidsutstyr og anlegg](#)

[Arbeidsplassforskriften kapittel 2 Krav til arbeidsplasser og arbeidslokaler §§ 2-1 tredje ledd og 2-5 første ledd](#)
